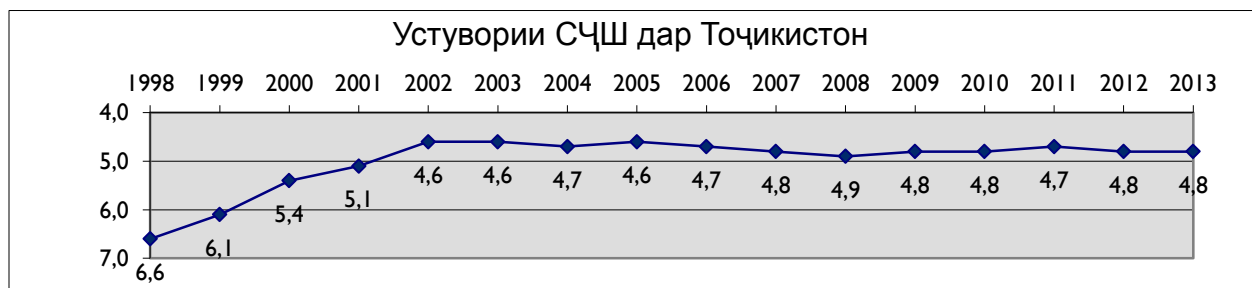

ИНДЕКСИ УСТУВОРИИ СОЗМОНҲОИ ҶОМЕАИ ШАҲРВАНДӢ (СҶШ) БАРОИ СОЛИ 2013 - ТОҶИКИСТОН

ИНДЕКСИ УСТУВОРИИ СҶШ: 4.8

Индекси устувории СҶШ дар Тоҷикистон дар соли 2013 ба таври ҷиддӣ тағйир наёфтааст. Фазои ҳуқуқӣ чун ҷабҳаи аз ҳама мушкилтарин барои СҶШ боқӣ мемонад. Шумораи иттиҳодияҳои ҷамъиятии нав бақайдгирифташуда дар тӯли соли 2013 бо сабаби ташвишҳои сиёсӣ дар арафаи интиҳоботи президенти

кишвар кам шуд, ки дар натиҷа раҳбари кунунии кишвар бе мушкилӣ аз нав ба мақоми сарварӣ интихоб гашт. Дар давоми сол ҳукуматдорони тоҷик ба муҳолифин ва фаъолони сиёсӣ фишор меоварданд. Ҳукумат назоратро бар СҶШ-ии фаъол алалхусус бар онҳое, ки сари мавзӯҳои ҳассоси сиёсӣ кор мебуданд, пурзӯртар намуда, барои гузаронидани ҷамъомадҳои муштарақ аз ҷониби СҶШ-ии фаъол иҷозат намедоданд. Васоити ахбори оммаи давлатӣ симои мусбати президентро таҳким дода, набудани номзад аз муҳолифин ба назаргирии дигар паҳлӯ ё назари танқидии воқеият монё шуд. Ҷомеаи шаҳравандӣ, аз тарси фишори ҳукумати, тӯли ин давра пурра хомӯш буд.

Аксарияти СҶШ хизматрасонии худро дар вобастагӣ аз маблағгузори ташкилотҳои донорӣ амалӣ мекунанд. Тахминан 90 фоизи маблағгузори сектори зерин аз ҷониби созмонҳои донории хориҷӣ дастгирӣ карда мешавад. Сатҳи фаъолият, муколама ва ҳамкорӣ миёни СҶШ ва ҳукуматдорон дар соли 2013 каме коҳиш ёфтааст. Дар мавзеи шаҳрӣ СҶШ чун ташкилотҳои аз маблағгузори донорҳо хориҷӣ вобаста ва аз ҷониби онҳо идорашаванда қабул гардида, дар мавзеи деҳот бошад, то ҳол фаҳмиши комил ва дуруст дар бораи нақши СҶШ дар ҷомеа мавҷуд нест. СҶШ коалитсияҳои навро дар соли 2013 ташкил намуданд, аммо ин иттиҳодҳо аз ҷиҳати захиравӣ, маводи зарурӣ ва дониши кифоя барои пешбурди фаъолияти дифоӣ манфиатҳо танқисӣ мекашанд. Дар ҳар сурат, моҳи сентябри соли 2013 СҶШ тавонистанд барои қабули қонуни нав дар бораи фаъолияти волонтерӣ истодагарӣ кунанд, ки барои пешбарии мафҳуми волонтеризм дар Тоҷикистон шароити мусоид фароҳам меорад.

Ҳаштод фоизи СҶШ дар Тоҷикистон чун иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ фаъолият мекунанд. Мувофиқи маълумоти Вазорати адлияи ҚТ, ки мақомоти марказонидашудаи бақайдгирии созмонҳои ҷамъиятӣ ба шумор меравад, то моҳи октябри соли 2013 дар Тоҷикистон 2655 иттиҳодияи ҷамъиятӣ ба қайд гирифта шудааст, ки назар ба соли 2012 ҳамагӣ панҷоҳу панҷ адад бештар аст. Тахминан 1000-тои онҳо чун ташкилотҳои фаъол қабул карда мешаванд. Мувофиқи маълумоти - Барномаи рушди Фонди Оғохон “Инкишофи маҳаллҳои кӯҳсор” (MSDSP), шумораи созмонҳои маҳаллӣ ҳарсола афзуда истодааст. То охири соли 2013, 1600 ташкилоти худфаъолияти ҷамъиятӣ (ТХЧ), ки инчунин ба ҳайси шӯрои маҳалла ё ин ки ташкилоти деҳотӣ маъмуланд, амал мекунад; тахминан 105 иттифоқи иҷтимоии рушди ТХЧ фаъолият дорад; 11 ассотсиатсияи ТХЧ; зиёда аз 70 ассотсиатсияҳои истифодабарандагони об (АИО); ва зиёда аз 2600 гурӯҳҳои маҳаллии амонатӣ дар вилоятҳои Хатлон, Суғд, Бадахшон ва водии Рашт, ки аз ҷониби Фонди Оғохон (ФО) дастгирӣ карда мешаванд, фаъолият мекунанд.

ФАЗОИ ҲУҚУҚӢ: 5.1

Се қонун фаъолияти васеи гурӯҳҳои созмонҳои ҷамъиятиро ба танзим мебарорад. Қонуни ҚТ “Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ” фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки дар мақомоти маҳаллии Вазорати адлия ба қайд гирифта шудаанд, танзим менамояд. Қонуни ҚТ “Дар бораи бақайдгирии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ” фаъолияти асоссиатсияҳои касбии дар асоси узвият фаъолияткунанда, ҳазинаҳои ҷамъиятӣ, иттифоқҳо, кооперативҳо ва корхонаҳои тижоратиро ба танзим мебарорад. Ташкилотҳои ба чунин шакли СҶШ шомилбуда, дар сохторҳои маҳаллии Кумитаи андоз тавассути принсипи “равзанаи ягона” ба қайд гирифта мешаванд. Ва ахиран, Қонуни ҚТ “Дар бораи мақомоти худфаъолияти ҷамъиятӣ” фаъолияти кумитаҳои маҳаллӣ ва ташкилотҳои деҳотиро танзим мекунад, ки дар назди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ба қайд гирифта мешаванд. СҶШ-и байналмилалӣ бояд дар Вазорати адлияи ҚТ ба қайд гирифта шаванд.

Дар ҷараёни бақайдгирии СҶШ то ҳол ба мушкилиҳои бюрократии назаррас рӯбарӯ мешаванд, аз он ҷумла монеаҳои сунъие, ки Вазорати адлияи ҚТ ва шӯъбаҳои он дар минтақаҳо эҷод мекунад. Дар аксар мавридҳо ҷавоби манфӣ доир ба бақайдгирии бо сабаби хатоҳои ночизи техникӣ дар ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда бароварда мешавад. Мутобиқи Қонуни ҚТ “Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ” ташкилоти ҷамъиятӣ бояд дар муддати 1 моҳ пас аз супоридани тамоми ҳуҷҷатҳои зарурӣ ба қайд гирифта шавад. Аммо дар аксар мавридҳо ин муддат тӯлонӣ мегардад. Барои мисол, Маркази ташаббусҳои ҷавонон танҳо пас аз 5 моҳ сабти ном гашт. Ҳатто СҶШ пешсафу таҷрибадор дар ин раванд ба мушкилиҳо дучор мегарданд. Масъалан, Маркази дастгирии ҷомеаи шаҳрвандии “Фидокор” ҳангоми тағйир додани мақоми фаъолиятш аз маҳаллӣ ба байналмилалӣ ба монеаҳо рӯбарӯ шуд. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, новобаста аз ҳатто ҳаҷми ночизи тағйироте, ки дар оинномаи ташкилоташон мекунад, бояд аз нав бақайд гирифта шаванд.

Шумораи иттиҳодияҳои ҷамъиятии нав бақайдгирифташуда дар тӯли соли 2013 қариб 50 фоиз камтар шудааст ва сабаби асосии он назорати бештар бар фаъолияти СҶШ дар арафаи интиҳоботи моҳи ноябр махсус меёбад. Дигар шаклҳои СҶШ аз қабилҳои ҳазинаҳои ҷамъиятӣ, иттифоқҳо (асоссиатсияҳо)-и шахсони ҳуқуқӣ тавассути низоми равзанаи ягонаи дар назди Кумитаи андоз

низ сабти ном карда натавонистанд. СҶШ, ки дар фаъолиятшон пайгири масъалаҳои иҷтимоӣ ё ин ки нияти омӯзиши масъалаҳои ҳассоси сиёсиро дошанд, барои бақайдгирии расмӣ ба Вазорати адлия интиқол шудаанд, то ки Вазорати адлия назорати бештар сари гурӯҳҳои зерин дошта бошад. Масъалан, гурӯҳи СҶШ, ки аз ҷониби ташкилоти ҷамъиятии занонаи “Парастор” пешбарӣ мешавад, ҳамчун ассотсиатсияи шахсони ҳуқуқӣ тавассути равзанаи ягона ба қайд гирифта шуда буд. Пас аз панҷ моҳ ба ташкилоти зерин фишор оварда, талаб намуданд, ки дар Вазорати адлия чун иттиҳодияи ҷамъиятӣ ба қайд гирифта шавад.

Аз аввали тобистони соли 2013 сар карда, ҳукуматдорон ба чорабиниҳои оммавие, ки СҶШ пешбинӣ мекарданд, иҷозат намедоданд, ҳол он ки ягон қоида ё қонуни танзимкунанда доир ба ин масъала қабул нагардида буд. Ин манънамоӣ ба мӯҳлати дертар гузаронидани чорабиниҳои СҶШ сабаб гашт. Барои мисол, Фонди Евразия гузаронидани тадқиқоти бучавии хешро ба таъхир гузошт.

Соли 2013 Вазорати адлияи ҚТ, Кумитаи андози ҚТ ва дигар мақомотҳои ҳукуматӣ назоратро дар хусуси мувофиқии фаъолияти СҶШ ба қонунҳои фаъолияти онҳоро танзимкунанда пурзӯртар карданд. Баъзе аз қабилҳои СҶШ пешсаф дар давоми соли 2013 аз тарафи мақомотҳои давлатӣ чор-панҷ маротиба зерин тафтиш қарор гирифтанд. Тафтишоти Вазорати адлияи ҚТ дар аксар мавридҳо маълум кард, ки ҳуҷҷатгузориҳои СҶШ бо забони давлатӣ бурда нашудааст ва аз СҶШ талаб карда мешуд, ки он тарҷума карда шавад.

Вазорати маорифи ҚТ дар соли 2013 ба монеагӣ дар иштироки донишҷӯён дар чорабиниҳое, ки аз тарафи СҶШ байналмилалӣ ташкил карда мешуд, давом дод. Ҳамаи чорабиниҳои СҶШ, ки ҷавобнонро дарбар мегиранд, бояд дар мувофиқа бо Вазорати маориф таҳия шаванд ва бо иҷозати пешакии мақомотҳои маҳаллии ҳокимияти давлатӣ гузаронида шаванд.

Қонуни ҚТ “Дар бораи волонтерӣ” моҳи сентябри соли 2013 қабул шуд. Интизорӣ меравад, ки ин қонуни нав дар Тоҷикистон мафҳуми волонтериро тавассути ҳифзи ҳуқуқҳои волонтерон дар чорҷӯбаи фаъолияти ташкилоташон дастгирӣ мекунад.

СҶШ метавонанд фаъолияти тичоратӣ дошта бошанд, ҳол он ки низомии андозбандии даромади онҳо ба монанди субъектҳои тичоратӣ амалӣ мегардад. СҶШ метавонанд дар раванди хариди давлатӣ дар сатҳи маҳаллӣ ва ҷумҳуриявӣ иштирок кунанд. Танҳо се мақомоти давлатӣ - Кумитаи кор бо ҷавобнон, Кумитаи кор бо занон ва Вазорати меҳнат – раванди хариди давлатиро дар чорҷӯбаи шартномаҳои иҷтимоӣ ба СҶШ тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фармоиши иҷтимоии давлатӣ” аз соли 2008, амалӣ месозанд.

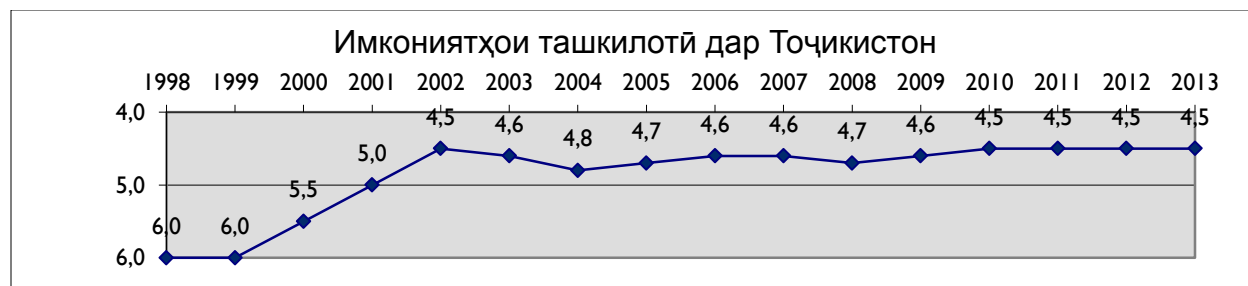
Маркази барномасозии Кумитаи андози ҚТ низомии нави пешниҳоднамоии ҳисоботи пардохти андозро дар шакли электронӣ дар соли 2012 таҳрезӣ намуд

ва соли 2013 дар сатҳи пойтахту марказҳои вилояти онро аз санҷиш гузаронид. Нозирони мақомоти маҳалии андоз аз тарси аз даст додани ҷойҳои кориашон ба кори низоми нави пешниҳоди ҳисоботи андоз муқовимат нишон медиҳанд. Баъзе аз СҶШ чунин барномаи пешниҳоди шакли электронии ҳисоботи андозро азхуд кардаанд, аммо бо сабабҳои гуногун, аз ҷумла мушкилиҳои техникӣ ва ё муқовимати кормандони андоз ба низоми нав, маҷбуранд ба мисли пештара ҳисоботи ҳармоҳаи худро ҷоп карда ба мақомот пешкаш намоянд.

Тарҳи нави Кодекси андоз моҳи январи соли 2013 қувваи қонунӣ қабул намуда, шароити беҳтари андозбандии СҶШ пешбинӣ мекунад. Дар тафсири пештараи Кодекси андоз қоидае вуҷуд дошт, ки мувофиқи он СҶШ андоз аз даромад ва андози иҷтимоиро дар асоси маоши моҳонаи миёна (ки он аз тарафи ҳукумат дар заминаи маълумоти минтақаҳои гуногун давра ба давра муайян карда мешуд) ё маоши воқеӣ, қадоме ки баландтар бошад, ҳисоб карда мешуд. Кодекси андози нав истифодабарии маоши моҳонаи миёнаро, ки маъмулан аз маоши воқеии СҶШ баландтар буд, манъ мекунад ва ба ин васила, андози қисми зиёди соҳмонҳои ҷомеаи шаҳрвандиро кам мекунад.

Сатҳи дониши ҳуқуқии СҶШ паст боқӣ мемонад. СҶШ одатан қудрати пардохт кардани хизматрасонии ҳуқуқиро надоранд. Шабакаи ҳуқуқшиносон, ки аз ҳаштод мутахассис иборат аст, расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба СҶШ давом дода истодаанд. Вале ҳамаи ин ҳуқуқшиносон дар пойтахт ва ё марказҳои вилояти ҳузур доранд. Имконияти гирифтани чунин кӯмак тавассути интернет мавҷуд нест. Барои бартараф кардани ин мушкилӣ, Ассотсиатсияи миллии СҶД Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Вазорати адлия дастурамалеро таҳия намуданд, ки сатҳи дониши ҳуқуқӣ ва ҳуҷҷатгузории ҳуқуқии СҶШ-ро беҳтар менамояд.

ИМКОНИЯТҲОИ ТАШКИЛОТӢ: 4.5

СҶШ саъю кӯшишашонро барои беҳтар кардани қобилияти ташкилотӣ, аз қабилӣ таҷҳизнамоӣ ва омӯзиши ҳайати қорӣ давом дода истодаанд. Албатта ин мушкилиҳо боиси паст шудани ҳавасмандӣ ва иқтидори ташкилотӣ дар сектори зерин мегардад.

Иттиҳодияҳои ҷамъиятии нав ба нав ташкил шуда истодаанд. Ин СҶШ бештар аз ҷумлаи гурӯҳҳои, ки бо забони тоҷикӣ суҳанронӣ мекунад ва барномаҳои омӯзишии беҳтарсозии қобилияти ташкилотӣ, ки аз ҷониби созмонҳои байналмилалӣ тӯли солҳои навадум ва ду ҳазорум дастгирӣ мешуданд, бе баҳра мондаанд.

Аксарияти СҶШ дар Тоҷикистон то ҳол имкониятҳои худро барои пуркуваттар кардани хизматрасонӣ ба мизочонашон равона накарда, балки ба лоиҳаҳои, ки аз ҷониби донорони хориҷӣ пешбарӣ мешавад, фаъолияти худро менигаронанд. Бештари СҶШ ба таври аниқ мақсаду мароми фаъолияти худро муайян намудаанд. СҶШ ба таҳрезии нақшаи стратегияи ташкилот танҳо бо талаботи донорҳо даст мезананд.

СҶШ соҳиби оинномаҳои амиқе ҳастанд, ки сохтори ташкилотро муайян мекунад, аммо аксарияти онҳо чунин сохторро дар ташкилот татбиқ намекунанд. Иқтисодии ташкилот аксаран аз як нафар, директор ё роҳбар, вобаста аст. Раёсати ташкилот бештар ё танҳо дар рӯи қоғаз вучуд дорад ё онҳо чун ҳайати қорӣ ташкилот фаъолият мекунанд ва ўҳдадорихои бевоситаи назоратиро иҷро намекунанд. Баъзе аз ассотсиатсияҳои тичоратӣ, коалитсияҳои СҶШ ва ассотсиатсияи шахсони ҳуқуқӣ ба монанди Ассотсиатсияи миллии СҶД Тоҷикистон (TNNGOA), Ассотсиатсияи таҳсилоти калонсолони Тоҷикистон ва Ассотсиатсияи ташкилотҳои молиявии қарзии хурд Раёсати ҳешро барои назорати фаъолияти ташкилот истифода мекунанд.

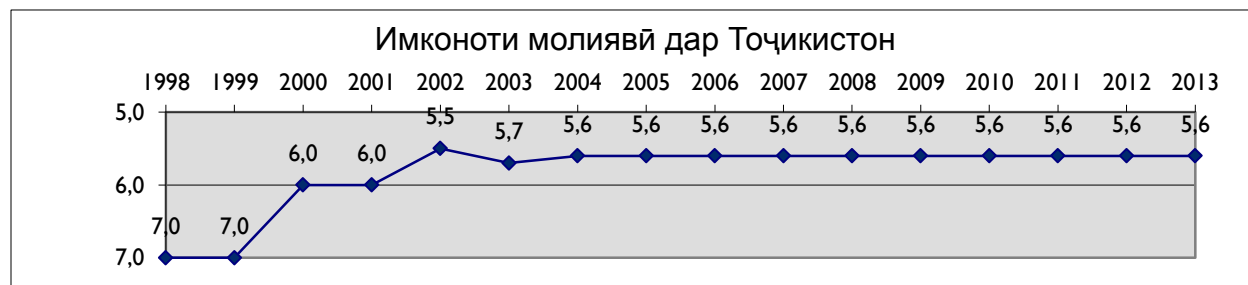
Норасоии молиявӣ ба СҶШ имкон намедихад, то ба қори доимӣ қоршиносони баланддараҷаҳо ҷалб намоянд. Танҳо СҶШ пешсаф имкони дороеи ҳайати қорӣ доимиро соҳиб ҳастанд. Бештари қоргарон, вобаста ба мавҷудияти лоиҳа музди маош мегиранд. Аз ин хотир баъзе аз қоршиносони ба фаъолияти СҶШ ҷалбгардида маҷбуранд боз дар қори дигар фаъолият намоянд.

Фаъолияти волонтерӣ миёни ҷавонон меафзояд. Қарори Вазорати маориф доир ба манъ кардани иштироки донишҷӯён дар қорабинҳои аз тарафи СҶШ ташкил шуда, гурӯҳҳои фаъол ва пешқадами ин қисми қомеаро водор қард, то тавассути шабақаҳои иҷтимоӣ ба ҳам бипайванданд. Дар минтақаҳои шахрии кишвар ҷавонон бо ёрии телефонҳои мобилӣ дохили шабақаҳои иҷтимоӣ гашта, доир ба ташаббусҳои ҷавонон маълумот пайдо мекунанд.

Сарфи назар аз он ки аксарияти СҶШ соҳиби компютер ва дастрасӣ ба интернетро доранд, алалхусус дар минтақаҳои дурдаст, сифати таҷҳизот ва коммуникатсия хеле паст боқӣ мемонад. Ташкилотҳои донорӣ дар навбати худ танҳо фаъолияти ба барнома вобастаро маблағгузорӣ мекунанд ва дастгирии институтсионалии ташкилотро ба эътибор намегиранд. Ҳамин тариқ маҷбур менамоянд, то ки иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ қори худро дар заминаи таҷҳизоти кӯҳна пеш баранд. Аксарияти СҶШ дороеи барномаҳои компютериӣ литсензионӣ, ки барои фаъолияти қорашон заруранд, нестанд. Дастрасӣ ба

интернет дар мавзеи шаҳрӣ беҳтар аст, аммо дар мавзеи деҳот бинобар маҳдудияти қувваи барқ дар сатҳи паст қарор дорад.

ИМКОНΙΑТҲОИ МОЛИЯВӢ: 5.6

Устувории молиявӣ чун мушкилии ҷиддӣ барои СҶШ Тоҷикистон боқӣ мемонад. Аксарияти СҶШ дар асосӣ хизматрасонӣ фаъолият мебаранд ва комилан аз маблағгузори донорони хориҷӣ вобастаанд. Тақрибан 90 фоизи маблағгузорӣ ба донорҳои байналхалқӣ рост меояд. Сарчашмаҳои дохилии маблағгузор ҳоло ҳам маҳдуданд.

Танҳо якҷанд СҶШ имконияти дастгирии тӯлонии фаъолиятшонро таъмин карда тавонистанд. Онҳо дорои ҳайати мутахассисони баландхисосанд, низоми хуби идоракунии молиявиро таъмин кардаанд ва ҳайати мутахассисони бо забони англисӣ ба озодӣ суҳанрон, ки аз ӯҳдаи пешниҳоди барномаҳои ҷолиби диққат мебароянд, мебошанд.

Ҷомеа ҳозир аст, ки кӯмаки ғайримаблағиро расонад, ба мисоли қувваи корӣ барои ташаббусхое, ки СҶШ нишон медиҳанд, вале дастгирии иҷтимоӣ аз ҷониби ширкатҳо ва хайрияи индивидуалӣ то ҳол номаъмул боқӣ мемонад. СҶШ аз малакаю таҷрибаи маблағпайдокунии (фандрейзинг) танқисӣ мекашанд ва шаҳрвандон аз имконияти кӯмаки хайриявӣ ба СҶШ маълумот надоранд. Дар тӯли соли 2013 танҳо якҷанд ширкати мобилӣ ва бонкҳои тичоратӣ лоиҳаҳои СҶШ, бештар ташаббуси ҷавонро, дастгирӣ карданду халос. Бо вучуди ин якҷанд ташаббуси нави хайриявии СҶШ маҳаллӣ барои ҷамъи захираҳои ҷамъиятӣ ба муваффақият ноил гашт. Барои мисол, ТҶ “Дастӣ ёрӣ” – ташкилоти аввалини хайриявии Тоҷикистон, хайрияҳои хурдро тавассути 80 қуттии хайриявие, ки дар нуқтаҳои гуногуни шаҳри Душанбе ҷойгир шудааст, ҷамъ менамояд.

Раванди дастгирии давлатии ташаббусҳои иҷтимоӣ ғайришаффофанд. Дар аксари мавридҳо танҳо ташкилотҳои ғайридавлатии аз ҷониби ҳуди давлат ташкил шуда (GONGO), аз маблағгузори давлатии иҷтимоӣ баҳраманд мегарданд. Ҳаҷми шартномаҳои иҷтимоӣ давлатӣ дар умум ба \$230 000 баробар буд, ки бештар ба лоиҳаҳои хурди доир ба дастгирии гурӯҳҳои

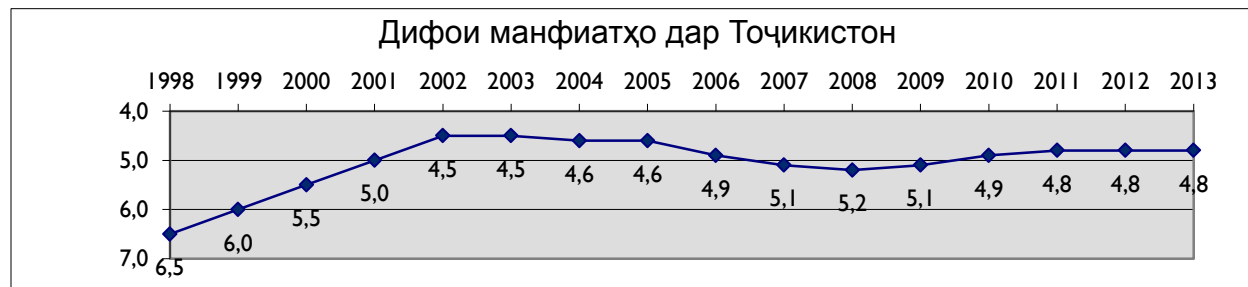
чавонон ва бонувон равона карда шуданд. Ин ҳаҷм тӯли се соли охир бетағйир мондааст. Танҳо якчанд СҶШ минтақаи деҳот, ба мисли ТҶ “Сапеда” аз ноҳияи Румӣ ва ташкилоти кӯдакони “Олами кӯдакон” аз ноҳияи Рудакӣ, аз ҳукумати маҳаллӣ барои идораи ташкилот соҳиби макони роғгон шудаанд.

Марказҳои татбиқи лоиҳаҳо дар чорчӯбаи фаъолиятҳои зерини вазорату идораҳои гуногуни давлатӣ идоракунии маблағгузорию грантҳои, ки аз ҷониби институтҳои молиявии ба мисли Бонки Ҷаҳонӣ, Бонки Осиёгии рушд, Бонкии Аврупоии рушду таҷдид ҷудо мешаванд, ба ӯҳда доранд. Марказҳои татбиқи лоиҳаҳо тибқи талаботи донор амал намуда, барои амалигардонии мақсадҳои лоиҳавӣ ҳуқуқи ба кор ҷалб кардани СҶШ-ро дорад. Аммо СҶШ таҷрибаи зеринро фасодзада ва ғайриодил медонад. Барои мисол, сарфи назар аз он ки раванди тендергузаронӣ озод ва кушод аст, аз СҶШ талаб карда мешавад, ки 10 фоизи ҳаҷми умумии маблағи грантиро ба Маркази идоракунии лоиҳа пеш аз интихоби иҷрокунандаи кор пардохт намоянд. Созмонҳои ҷамъиятии аз ҷониби ҳуди давлат ташкилшуда (GONGO) дар дастраскунии ҷунин маблағ музаффар мегарданд.

Бозори хизматрасонии пулакӣ чандон инкишоф наёфтааст. Маслиҳатдиҳӣ ва гузаронидани тренингиҳо аз зумраи сарчашмаҳои асосии даромад ҳисоб мешаванд. Ғайр аз ассотсиатсияҳои тичоратӣ, СҶШ аҳён аъзоҳои ҷамъ мекунанд, чунки аъзоён ва мизбонҳои қобилияти пардохти ин маблағро надоранд.

Аксарияти СҶШ пешсаф низомии идоракунии молиявиро дуруст ба роҳ мондаанд. Аммо баъзе аз СҶШ фаъолияти молиявӣ ва ҳисоботдиҳии худро танҳо ба вобастагӣ аз лоиҳаҳо мепайванданд. Танҳо якчанд СҶШ пешсаф, мисли Фидокор ва Қалам аудити мустақилро гузаронида, ҳисоботи молиявиро нашр мекунанд. СҶШ одатан аудити дохилӣ, ки дар оинномаҳои инъикос ёфтааст, намегузаронанд.

ДИФОИ МАНФИАТҲО: 4.8

Савияи фаъолият, муколама ва ҳамкорӣ миёни СҶШ ва ҳукуматдорон дар соли 2013 каме коҳиш ёфтааст. СҶШ метавонанд бо намоёндагони ҳукумат дар сатҳи ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ дар чорчӯбаи шӯроҳо мулоқот намоянд, вале ин шӯроҳо имрӯз ба як расмиёт мубаддал гаштаанд ва ба ҳалли масъалаҳо

таъсири зиёд расонида наметавонад. Дараҷаи муомила бо ҳукуматҳои маҳаллӣ дар минтақаҳо назар ба сатҳи ҷумҳуриявӣ беҳтар ба роҳ монда шудааст. Ҳукуматҳои маҳаллӣ СҶШ-ро ҳамчун восита барои дастрасӣ ба грантҳо, маълумот ва шартномаҳои берунӣ мебинанд.

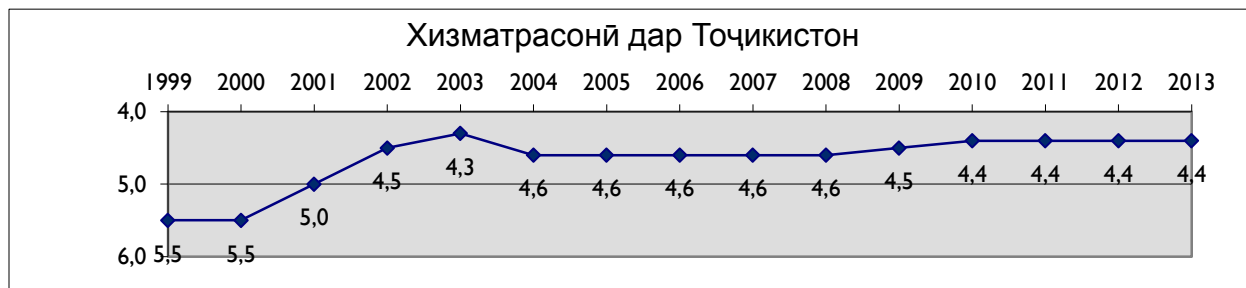
СҶШ дар давоми сол аз қабули якчанд ташаббуси қонунӣ дифоъ карданд. Ассотсиатсияи таҳсилоти калонсолони Тоҷикистон дар раванди таҳияи тағйиру иловаҳо ба Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” иштирок намуд, аммо танҳо дар мавриди ислоҳи ду моддаи Қонун дар хусуси омӯзиши калонсолон таъсири худро гузашта тавонист. Ташкилоти зерин барои лоиҳаи қонуни нав бо мақсади васеътар кардани имкониятҳо ва ба расмият даровардани таълими касбӣ ва имкониятҳои омӯзишӣ барои калонсолон дифоъ карданро давом хоҳад дод. СҶШ инчунин тавонистанд дар қабули Қонуни ҚТ “Дар бораи волонтерӣ” фаъолона иштирок кунанд. Бо вучуди муваффақиятҳои зерин, СҶШ барои гузаронидани маъракаи дифоӣ манфиатҳои бинобар нигоҳи манфии ҳукумат ба мақсаду мароми СҶШ ва камбудии малакаи пешбарии манфиатҳои хеш, СҶШ бо мушкилиҳо рӯбарӯ мешаванд.

СҶШ-и пешрафта фаъолияти худро доир ба мониторинги сифати хизматрасонии давлатӣ ва таъмини ҳисоботдиҳии ҳукуматиҳо дар сатҳи маҳаллӣ ва миллӣ пурзӯртар менамоянд. Барои мисол, Ассотсиатсияи миллии СҶД Тоҷикистон нақши муҳимро дар муколама байни Бонки ҷаҳонӣ ва ҷомеаи шаҳрвандии Тоҷикистон иҷро намуд. Он дар миқёси ҷумҳурӣ як қатор мизҳои мудавварро бо мақсади ҷалб намудани СҶШ фаъол ба раванди мониторинги лоиҳаҳои, ки аз ҷониби Бонки ҷаҳонӣ маблағгузорӣ ва аз тарафи мақомоти давлатӣ амалӣ мешаванд, гузаронид.

СҶШ ба таври васеъ аз сарчашмаҳои дар интернет мавҷудбуда, барои фаъолияти дифоӣ манфиатҳои хеш истифода менамоянд. Барои мисол, Коалитсияи ТҶД зидди шиканча дар Тоҷикистон, ки 13 созмони ҳукуки инсонро ба ҳам мепайвандад, сомонии интернетӣ ва саҳифаи дар Facebook мавҷудбудаашро барои пешбарии сиёсати қобили қабул набудани истифодаи шиканча дар Тоҷикистон, беҳтар намудани қонунгузорию мамлакат ва таҷрибаи амалисозии қонунҳо фаъолона истифода мекунад.

СҶШ ба сиёсатмадорон ва раванди интиҳобот боварӣ надоранд. Ғайр аз якчанд ташкилоте, ки ба маърифатнок кардани интиҳобкунандагон сару кор дорад, СҶШ дар раванди интиҳоботи соли 2013 нақши назаррасе набозиданд. Тарсу ҳаррос аз воқуниши ҳукумат дар арафаи интиҳобот, СҶШ машғули мониторинги ҳукуки инсонро маҷбур кард, ки аз иштирок ва шарҳу эзоҳи воқеаҳои вобаста ба интиҳобот руҳдода, ба монанди дастгиршавии собиқ қормандони ҳукуматӣ, худдорӣ кунанд.

ХИЗМАТРАСОНИҲО: 4.4

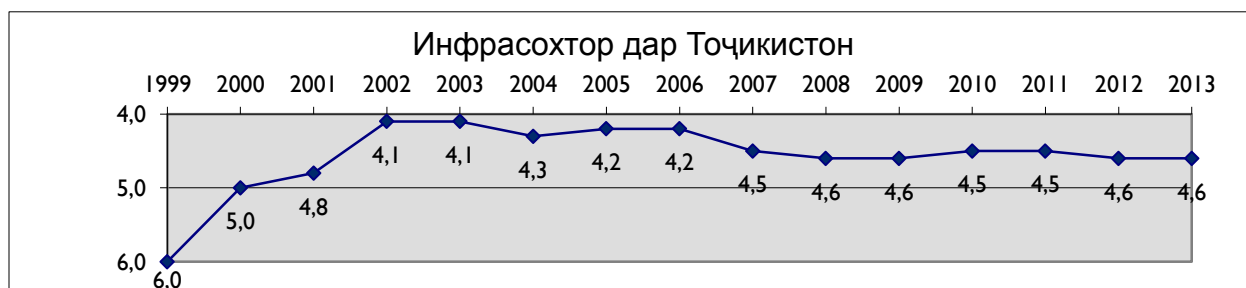

Аксарияти СҶШ ба расонидани хизматҳои иҷтимоӣ ва васеъ кардани имконияту ҳуқуқҳо машғуланд, вале танҳо якчандтои онҳо ба фаъолияти дифоӣ манфиатҳо, ҳуқуқи инсон ё кор доир ба идоракунии пурсамар, энергетика, об ва рушди иқтисодӣ ҷалб шудаанд. Хизматрасонии СҶШ бештар ба равандҳои афзалиятноки донорони хориҷӣ мутобиқ карда шудаанд, вале дар ҳар сурат он ба эҳтиёҷоти ҷомеа равона шудаанд.

СҶШ бо истифода аз грантҳо машғули тақсимои мол ва хизматрасонии худ ба таври ройгон ҳастанд. Танҳо як миқдори онҳо барои хизматрасонии худ, ба мисли машваратҳо ва тренингҳо, банақшагирии стратегӣ ва тичоратӣ, дарсҳои компютерӣ ва омӯзиши забон музд талаб мекунанд ва дар бештари мавридҳо ҳаққи хизматрасонӣ хароҷоти воқеии хизматрасониرو рӯйпӯш намекунад. Ҷомеа дар навбати худ расонидани хизмати ройгонро аз СҶШ интизоранд ва хоҳиши пардохт намудани музди кориро барои чунин хизмати онҳо надоранд.

Се мақомоти миллӣ ба СҶШ фармоишҳои иҷтимоӣ ва грантҳоро барои хизматрасонӣ ба ҷавонон, занон ва калонсолон мефармоянд. Чун фармоишгар Ҳукумат барои аксарияти СҶШ дастнорас боқӣ мемонад ва аксарият хоҳишгари гирифтани чунин маблағҳо низ нестанд, зеро хоҳиши рӯбарӯ шудан бо мақомотҳои назоратии давлатӣ сари масъалаи истифодаи маблағ сару кор доштанро надоранд. Ҳукуматҳои маҳаллӣ саҳми СҶШ-ро дар расонидани хизматҳои асосии иҷтимоӣ эътироф мекунанд, вале онҳо ҷонибдори мониторинг кардани хизматрасониҳои давлатӣ аз тарафи СҶШ нестанд.

ИНФРАСОҲТОР: 4.6

Хафт Маркази дастгирии ҷомеаи шаҳрвандӣ (CSSCs) ва дигар ташкилотҳои миёнарави дастгирии СҚШ (ISOs) фаъолиятшонро дар мамлакат давом медиҳанд. Ташкилотҳои миёнарави дастгирии СҚШ теъдоди маҳдуди хизматҳоро пешниҳод мекунанд, аз ҷумла, иттилоот, технологияҳои нав, таълими заминавӣ доир ба банақшагирии стратегӣ, инкишофи фаъолияти ихтиёрӣ ва ҷалбнамоии маблағҳо. Ташкилотҳои миёнарави дастгирии СҚШ аз набудани мавод бо забони тоҷикӣ ва мутахассисони соҳавӣ, алалхусус дар самтҳои мониторинг ва баҳодихӣ, тадқиқот, таҳияи дархостномаҳои лоиҳавӣ, дифои манфиатҳо ва идоракунии пурсамар танқисӣ меканд. Дар минтақаҳо, ташкилотҳои пешрафта ба ҳайси марказҳои дастгирӣ хизмат мекунанд. Коалитсияҳо инчунин барномаҳои омӯзиширо, ки аз тарафи ташкилотҳои таҷрибадор ба ташкилотҳои нисбатан нав таълим мегузаронанд.

Имсол, СҚШ вилояти Хатлон барои пурқувват кардани қобилияти ташкилотӣ кӯмак гирифтанд. Созмони Фидокор бо дастгирии гранти аз ҷониби USAID муҳайё гашта, ёрии техникӣ ва тренинғҳоро ба 20 иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ расонид. Ассотсиатсияи СҶД Тоҷикистон ба си СҚШ тренинғу машваратҳо дар вилояти Хатлон бо кӯмаки Фонди Оғохон дар доираи Барномаи пурзӯрнамоии қобилияти ҳуқуқӣ ва ташкилотӣ барои ТҶД гузаронид. Ассотсиатсияи СҶД Тоҷикистон нияти амалигардонии ин таҷриба дар дигар минтақаҳои кишварро дорад.

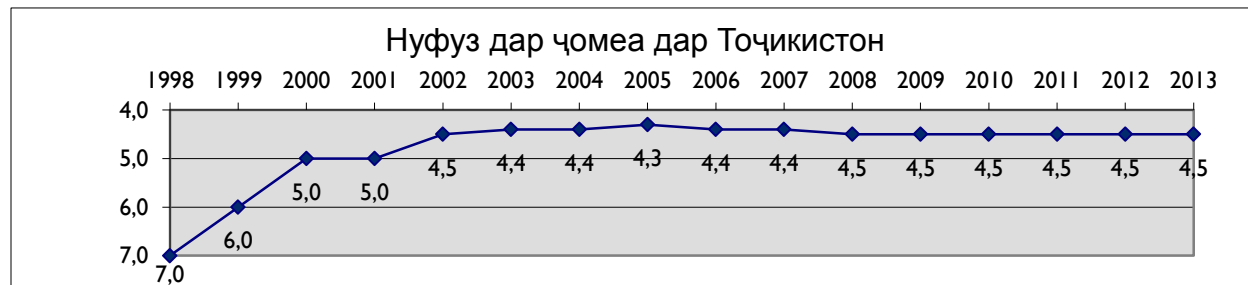
Шумораи ташкилотҳои грантдиҳандаи маҳаллӣ маҳдуд аст. Танҳо якчанд созмони пешрафта, ба мисоли Фидокор, Фонди Евразия ва Зеркало, соли ҷорӣ грантҳои хурдро ба ҳаҷми умумии \$140 000 додаанд.

Коалитсияҳои СҚШ вучудияшонро давом медиҳанд, аммо шумораи аъзоёнаш маҳдуданд ва онҳо на ҳамаи секторро намояндагӣ мекунанд. Ассотсиатсияи СҶД Тоҷикистон 238 аъзо дошта, рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ, дастгирии давлатии сектори СҚШ ва ҳамкориҳои иҷтимоиро пешбарӣ мекунанд. СҚШ се коалитсияи навро дар соли равон таъсис доданд: Ассотсиатсияи СҶД ҷавонон, Коалитсияи баҳри истифодаи самараноки маблағгузориҳои донорӣ ва Коалитсияи ислохотҳои демократӣ. Коалитсияи ислохотҳои демократӣ мақсад дорад, то ки механизми татбиқнамоии Қонуни ҚТ “Дар бораи зӯроварӣ дар оила”-ро, ки соли 2012 қабул гаштааст, таҳия ва амалӣ намояд. Илова бар ин, сарварони ҳизбҳои сиёсӣ, сиёсатшиносон, СҚШ ва намояндагони коалитсияи васоити ахбори мустақил Коалитсияи “Барои демократия ва ҷомеаи шаҳрвандӣ”-ро дар низоми онлайн бо мақсади пешбурди иштироқи мардум дар ҳаёти сиёсӣ таъсис доданд. Зиеда аз 1500 нафар истифодабарандагони Facebook шомили ин гурӯҳ шуданд.

Шарикии байнисекторӣ оҳиста-оҳиста инкишоф меёбад, вале ҳамкорӣ миёни соҳибкорони маҳаллӣ ва васоити ахбори омма аҳён-аҳён ба ҷашм мерасад. Коалитсияи “Шафофият барои рушд” ҳамкориҳои хешро бо Вазорати молияи

ҚТ ва корхонаҳои хусусии машғул бо истихроҷи маъданҳои зеризаминӣ таҳти барномаи Бонки ҷаҳонӣ “Ташаббуси шаффофияти бахши истихроҷи соҳаи саноат” (ЕІТІ) давом дорад.

НУФУЗИ ҶАМЪИЯТИ: 4.5

СҚШ бинобар маҳдудияти имкониятҳо ва тарси зиёдшавии ташрифҳо аз ҷониби мақомотҳои назоратӣ, ба таври доимӣ мардумро доир ба фаъолиятҳои огоҳ намекунад. Ҳамкорӣ бо хабарнигорон низ дар сатҳи паст қарор дорад, зеро аз СҚШ барои нақли фаъолиятҳои айнан ҳамон ҳаҷми маблағро талаб мекунад, ки аз ширкатҳои тижоратӣ талаб карда мешавад. Дар муқоиса бо соли 2012 рӯзномаҳои мақолаҳои пурмӯҳаро дар бораи СҚШ дар соли 2013 ҷоп накарданд. Дар ҳар сурат, шумораи СҚШ, ки фаъолиятҳои ба самти ҷопи рӯзномаҳои ва бюллетенҳои равона кардаанд, зиёд мешаванд. Бюллетени нав ба номи “Ҳамкорӣ”, аз тарафи созмони “Фидокор” ташкил карда шуд. Тӯли якҷанд сол СҚШ “Қалам” рӯзномаҳои бо номи “Импульс”-ро ҷоп мекунад, ки дар бораи фаъолияти СҚШ маълумот паҳн намуда, нуфузи сектори зеринро дар миёни мардум баланд мебардорад.

СҚШ ҳаياتи қормандоне, ки ба таври қасбӣ бо аҳли ҷомеа қор мебарад, мутаасифона надоранд. Дар соли 2013 СҚШ ба таври фаъол шабақаҳои иҷтимоии интернетиро барои паҳн кардани маълумот доир ба фаъолиятҳои ва ҳамина тариқ баланд бардоштани нуфузҳои миёни шумораи қачандон зиёди истифодабарандаҳои интернет истифода карданд.

Муносибати ҳуқумат нисбат ба фаъолияти СҚШ дар соли 2013 тағйир наёфтааст. СҚШ бар ақидаанд, ки ҳуқумат танҳо барои қонун гардонидани талаботи донорони қоричӣ ҳамқориро миёни ин секторҳои нишон медиҳад. Қорхонаҳои тижоратии маҳаллӣ то ҳол аз фаъолияти СҚШ беҳабаранд ва барои ҳамина ҳам онҳоро ҳамқун шарик ва ё қабулқунандаи ёрии қайриявӣ намебинанд.

Муносибати мардум низ нисбати СҶШ бетағйир мондааст. Дар мавзеи шахрӣ, СҶШ чун ташкилотҳои аз грантҳо вобаста ва аз ҷониби донорони хориҷӣ идорашаванда шинохта мешаванд, зеро фаъолиятҳои шаффоф нест. Дар мавзеи деҳот бошад мардум то ҳол фикри равшан дар бораи нақши СҶШ дар ҷомеа надорад.

Танҳо якҷанд СҶШ ҳисоботҳои солнаашро нашр менамоянд. Дар соли 2013 танҳо ҳафтаду ҳашт СҶШ дар сомонӣ расмӣ СҶШ Тоҷикистонӣ, ки аз тарафи ТҶ «Маркази технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ» идора мешавад, www.tajikngo.tj, доир ба корҳои анҷом додашун маълумот нашр намуданд. Соли ҷорӣ ягон СҶШ ҳисоботи солнаашро дар ин сомонӣ нашр накардааст. Аксарияти СҶШ порталҳои зеринро хеле суст арзёбӣ карданд ва истифодаи шабакаҳои иҷтимоиро барои паҳннамоеи маълумот воситаи беҳтар медонанд. Барои мисол беш аз 550 сарвари СҶШ барои табодули маълумот миёни якдигар, ҷойгиркунии хабарҳо ва эълонҳо, иштирок дар муҳокимаҳо, саҳифаи Facebook-ро истифода мекунанд.

Баъзе аз СҶШ пешрафта ва коалитсияҳо кодексҳои ахлоқии хешро таҳия намуданд. Ассотсиатсияи СҶД Тоҷикистон кодексе, ки соли 2008 дар форуми миллии СҶД қабул шуда буд, ба нашр расонид. Дар назар аст, ки кодекси зерин тамоми сектори СҶШ дарбар мегирад, аммо аксарияти СҶШ аз он беҳабаранд.

Индекси устувории созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ (CSOSI) воситаи муҳими таҳлили пешрафти сектори ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Аврупои Марказӣ ва Шарқӣ, инчунин минтақаи АврОсиё махсуб меёбад. Тӯли шонздаҳ соли охир Индекси зерин дар бисту нӯх кишвари дунё пешрафти сектори шаҳрвандиро пайгирӣ мекунад. Индекс фазои вучуддоштаро аз назари фазои ҳуқуқӣ, сатҳи тавоноии ташкилотӣ, имконоти молиявӣ, дифои манфиатҳо, хизматрасонӣ, инфрасохтор ва нуфуз дар ҷомеа месанҷад. Комёбӣ аз рӯи ҷадвали ҳафтбалла баҳогузорӣ мешавад, ки 1 меъёрӣ пешравӣ ва 7 сатҳи поинтарини тараққиётро инъикос мекунад. Индекс аз тарафи Агентии Иёлоти Амрико оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) дар ҳамкорӣ бо созмонҳои маҳаллии ҳар як кишвари санҷидашаванда таҳия шудааст.

Барои маълумоти бештар лутфан бо ТҶ «Маркази рушди мунисипалӣ» бо суроғаи cmdtajikistan@gmail.com дар тамос бошед.

Наشري англисии Индекси устувории созмонҳои ҷамъиятӣ дар Аврупои Марказӣ ва Шарқӣ, инчунин минтақаи АврОсиё барои соли 2013-ро дар сомонӣ зерин пайдо кардан мумкин аст: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>